

Ірина Борбенчук

кандидат філологічних наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0003-3531-6884
borbenchuk.ira@gmail.com

Олена Литвинець

студентка магістратури
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Київ, Україна
ORCID ID 0000-0002-1591-1451
lytvynets17elena@gmail.com

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРІВ ФРЕНСІС БЕРНЕТТ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ПИСЬМЕННИЦІ

Статтю присвячено дослідженню лінгвостилістичних особливостей ідіостилю англо-американської письменниці Френсіс Бернетт на матеріалі англomовних романів *A little Princess* та *The Secret Garden*. Під час дослідження було встановлено, що розквіт дитячої літератури в к. XIX – I п. XX ст. обумовлений культурними чинниками, які сприяли появі великої кількості авторів, творчість яких в ідейно-тематичному та мовностилістичному аспектах була орієнтована на дітей. Не менш важливим у цьому процесі було встановлення традицій домашнього читання та прагнення дорослих формувати у своїх дітей естетичні смаки. Будучи водночас представницею неоромантичного напрямку й дитячою письменницею, Бернетт переосмислює традиційні, навіть казкові, сюжети та вибудовує світ, образ якого має символічне навантаження (сад – для Мері, пансіон – для Сари). Характерною особливістю романів Бернетт є майстерне змалювання світу дитинства, яке реалізується через портретні характеристики, що передають зовнішній і внутрішній світ персонажів, описи пейзажів та інтер'єрів, які відтворюють різноманітні емоційні стани. З'ясовано, що для реалізації власних задумів письменниця використовує епітети, зокрема, постійні для підкреслення специфічних ознак героїв, та колористичні для піднесення емоційної тональності. Вживання метафор дозволяє прикрасити текст мальовничими картинками природи і надати образам поетичності, а завдяки порівнянням та повторам розкрити психологічні стани та акцентувати увагу на сильних емоціях. Підсумовано, що специфічні лінгвостилістичні засоби є однією із своєрідних рис ідіостилю Бернетт, що вирізняє її творчість серед великої кількості авторів та робить популярною в жанрі дитячої літератури.

Ключові слова: дитяча література; ідіостиль; індивідуальний стиль; лінгвостилістичні засоби; епітет; порівняння; психологічний портрет.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. У філологічних дослідженнях останніх десятиліть спостерігається вивчення ідіостилю автора як прояв індивідуального почерку через низку стилістичних домінант, що передають культурно-релігійні, естетико-філософські вподобання митця. Розквіт дитячої літератури (к. XIX – I п. XX ст.) в Британії, а згодом і в Північній Америці, характеризується появою великої кількості книжок, орієнтованих в ідейно-тематичному й мовностилістичному аспектах на дітей. Зростання популярності англо-американської письменниці Бернетт (1849–1924) тісно пов'язане з розвитком жанру дитячої літератури як культурного феномену цього періоду, а її романи і сьогодні зберігають свою актуальність та потребують різностороннього вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Індивідуальна авторська манера письма, специфіка добору мовних засобів, особливості художньої виразності майстра слова стали об'єктом численних філологічних розвідок, а відтак серед науковців можна відзначити активні диспути з приводу таких понять, як «індивідуальний стиль», «мовна особистість», «ідіостиль», «ідіолект», «мовна картина світу». Як слушно зауважує Волошук, «поняття «індивідуальний стиль» насамперед застосовують до стилю майстра слова. Саме талановитий письменник виробляє «свою окрему мову», має свої характерні вислови, звороти, свою будову фраз, свої улюблені слова. Мовна особистість майстрів слова, їх ідіостиль охоплюється: 1) мовою творів; 2) ставленням до мови як до суспільного історико-культурного явища; 3) використанням мовних різновидів у комунікативних ситуаціях. При цьому важливо враховувати загальні процеси художньої мови, їх зв'язок із мовою доби» (Волошук, 2008, с. 6).

Здійснення мовознавчого аналізу художнього твору відбувається із врахуванням різних підходів. Лінгвокогнітивний підхід осмислює концептуальну картину «відповідного етносу в мовній складовій художнього тексту» (Костецька, 2014, с. 197). Системно-структурний підхід (Виноградов, Северська) «передбачає дослідження мовної структури образу автора з урахуванням внутрішніх єдностей стилістичних засобів художнього твору. Образно-композиційний напрям (Г. Солганік) концентрується на розгляді особливостей ідіостилу, досліджуючи унікальні випадки використання мовленнєвих форм, образні метаморфози текстотворення та композиційні прийоми побудови прозаїчної строфи. Прихильники комунікативно-когнітивного підходу (Болотнова, Селіванова) розуміють ідіостиль автора у реконструкції когнітивного простору» (Борбенчук, 2021, с. 6). Дитяча література Бернетт неодноразово ставала об'єктом наукових досліджень, серед яких можна виділити основні напрямки: літературознавчий (Брайан, Дженкінс, Еклшер, Реслер, Сімс), лінгвістичний (Бу, Жилкова, Лихненко), культурно-історичний (Батлер, Персонс, Рекчіо, Фарзана).

Варто згадати, що писати Бернетт почала у віці шістнадцяти років, щоб покращити матеріальний стан сім'ї, яка втратила батька. Після першого оповідання *Surlly Tim's Trouble* у журналі *Scribner's Magazine* у Нью-Йорку та першого роману *That Lass O'Lowries* у 1877 році, критики вітали її як новий голос у літературі та порівнювали з Чарльзом Діккенсом (Recchio, 2020, р. 44). Письменницю вважають фундатором нового напрямку в дитячій літературі – романтизму для підлітків, а романи відзначають як такі, що вдало поєднують елементи реалізму й романтизму, жанрові ознаки казки, роман-виховання, пригодницький роман (Resler, 2007, р. 76). Індивідуальною особливістю творів Бернетт є описи чарівного періоду дитинства, наявність романтичного героя, возвеличення дитячої мужності і стійкості, колорит індійського й англійського світів, картини природи й інтер'єру, змалювання психологічних портретів.

Мета статті полягає у визначенні особливостей ідіостилу Бернетт та виявленні закономірностей вживання лінгвостилістичних засобів через ідейно-тематичну спрямованість її творів.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Матеріалом дослідження є англійські романи Бернетт *A little Princess* та *The Secret Garden*, які були проаналізовані із залученням методів: описового із властивими йому прийомами зовнішньої та внутрішньої інтерпретації; синтезу, індукції, дедукції для висвітлення теоретичних положень та узагальнення результатів дослідження.

3. РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

На творчості Бернетт позначилися життєві обставини, але не менш важливими стали й культурно-історичні чинники. Так, Такер і Вебб, досліджуючи розвиток дитячої літератури від Романтизму до Постмодернізму, відзначають збільшення авторів, що пишуть в цьому жанрі, та підвищення якості творів для дітей, що пояснюють культурними фільтрами, які вплинули на цільову аудиторію. Феномен домашнього читання переростає в традицію, а

дорослий (батьки чи мати) стає своєрідним медіатором, який опосередковує історію для дітей (Thacker, Webb, 2002, p. 96). Про роль дорослих, які були посередниками між автором і дитиною, критиками творів та фактично давали запити на дитячу літературу, вказує також Мік (Meek). Читання втрачає лише освітні чи релігійні цілі й набуває естетичного характеру. Адже розповідати історії є найдавнішою традицією людства, а перші зустрічі з художнім текстом, спочатку в формі прислів'їв і приказок, фольклорних оповідок і пісень, сприяють збагаченню внутрішнього світу дитини та знайомлять з культурою власного народу (Meek, 2004, p. 2).

Особливості індивідуального стилю Бернетт тісно пов'язані з ідейно-тематичною спрямованістю романів, тому використання специфічних лінгвостилістичних засобів підсилює дієвість висловлення, на логічний зміст якого нашаровуються різноманітні емоційно-експресивні відтінки. Аналізуючи авторську манеру письма на матеріалі «Темного саду», Ву (Wu, 2019) зазначає, що письменниця майстерно передає психологічну динаміку, мінливий внутрішній світ персонажів, а детальність зображення емоційної сфери допомагає створити більш яскраві образи та наблизити читача до почуттів і переживань літературних постатей (p. 284).

Під час лінгвостилістичного аналізу романів *A little Princess* та *The Secret Garden* увагу було зосереджено на образно-тропеїчних засобах (епітети, порівняння, метафори, повтори), завдяки яким письменниця надала емоційного забарвлення природі, зовнішності персонажів та їх психологічним портретам. У досліджуваних романах виділено численні колористичні епітети для створення піднесеної тональності: *She clasped her hands for pure joy and looked up in the sky and it was so blue and pink and pearly and white and flooded with springtime light that she felt as if she must flute and sing aloud herself and knew that thrushes and robins and skylarks could not possibly help it* (2); *The place was a wilderness of autumn gold and purple and violet blue and flaming scarlet and on every side were sheaves of late lilies standing together – lilies which were white or white and ruby* (2). Зображення персонажів (їхня зовнішність, одяг, унікальні риси) є обов'язковим елементом у творах, а головні герої є особливими, відмінними від інших, вони вирізняються з натовпу певною ознакою. Наприклад, ключовим словом у характеристиці Сари виступає епітет *odd* «дивакувата» (*the odd little girl with the big, solemn eyes*), ця ж лексема використана й у портреті Мері Ленокс (*Mary was an odd, determined little person, and now she had something interesting to be determined about*). В аспекті портретування спостерігається повторюваність деталі для розкриття сутності образу. Зокрема, для портрету міс Мінчин характерними є лексеми *cold* і *fishy*, що підкреслюють холодність, бездушність і відсутність людяності директорки пансіону. Для містера Крейвена ключовим є *dark*, адже у нього чорне волосся, чорні очі і його душа перебуває у темряві після смерті дружини.

До улюблених тропів авторки належить порівняння. Так, пансіон Міс Мінчин порівнюється із в'язницею, а маленькі вихованки – з в'язнями: *The mere fact that Lottie had come and gone away again made things seem a little worse – just as perhaps prisoners feel a little more desolate after visitors come and go, leaving them behind* (1). Діти порівнюються із птахами, а сад – із гніздом: *we called it our garden and pretended that – that we were missel thrushes and it was our nest, and if we played there almost every day and dug and planted seeds and made it all come alive* (2). Досить експресивним є порівняння природи з природними стихіями (болото як простори океану, земля як нескінчене море): (1) *Mary felt as if the drive would never come to an end and that the wide, bleak moor was a wide expanse of black ocean through which she was passing on a strip of dry land* (2); *Out of a deep window she could see a great climbing stretch of land which seemed to have no trees on it, and to look rather like an endless, dull, purplish sea* (2). Для надання описам природи певної нереальності використовуються казкові порівняння. Так, вітер схожий на велетня (*she hated the wind which rushed at her face and roared and held her back as if it were some giant she could not see*) (2), лапки крота на руки казкового ельфа (*A mole throwing up its mound at the end of its burrow and making its way out at last with the long-nailed paws which looked so like elfish hands, had absorbed him one whole morning*) (2), а сад на

королівство (*It was like being taken in state round the country of a magic king and queen and shown all the mysterious riches it contained*) (2).

Характерним для ідіостилю Бернетт є вживання метафор. Зокрема, метафори для створення картин природи (захід сонця – це потік розплавленого золота – *There were floods of molten gold covering the west, as if a glorious tide was sweeping over the world* (1); для візуалізації зовнішнього вигляду героїв (очі Дікена кольору неба над болотом – *And they are exactly the color of the sky over the moor*) (2). Повтори у досліджуваних текстах спрямовані на передачу сильних емоцій, зокрема, коли Мері довіряє Дікену таємницю про сад (*And she felt as if she went red and then pale... It was true that she had turned red and then pale*) (2). Опис неприхильного до Сарі Лондону з його дощами й туманами втілює образ ворожого середовища через повторювану лексему *mud*. Для підвищення експресивності у змалюванні пейзажів вживається прикметник *golden* (*As the golden summer changed into the deep golden autumn he went to the Lake of Como*) (2).

4. ВИСНОВКИ І НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

У результаті лінгвостилістичного аналізу романів Бернетт *A little Princess* і *The Secret Garden* було виділено основні образно-тропеїчні засоби, які представляють індивідуальний стиль письменниці. Найпоширенішими є епітети, що активно вживаються для підкреслення характерних ознак, а у пейзажних описах з метою створення емоційного піднесення. Завданням порівнянь є розкриття характерів персонажів та створення яскравих, навіть фантастичних, образів. Метафори і повтори акцентують увагу на сильних емоціях (радість, страх, самотність) та створюють надзвичайні картини природи.

Подальші дослідження індивідуального стилю Бернетт вбачаємо із залученням інших романів письменниці та вивчення особливостей відтворення ідіостильової своєрідності письменниці в українському перекладі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Борбенчук І. М., Забродська А. В. Мовностилітична специфіка ідіостилю Е. Гілберт та її відтворення у романі “Eat, Pray, Love”. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2021. № 10. С. 5–10. <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2021-10.1>
- Брославська Л. Я., Шевченко І. С. Ідіостиль і концептуальна ідіосфера автора у художньому дискурсі. *Вісник ХНУ*. 2012. № 1003. С. 22–27.
- Волошук В. І. Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології. *Наукові праці*. 2008. Т. 92. Вип. 79. С. 5–8.
- Farzana A. Unearthing the Real Conflict in *A Little Princess* by F. H. Burnett. Dhaka: North South University, 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/353005605_Unearthing_the_real_conflict_in_The_Little_Prince
- Meek M. Introduction: definitions, themes, changes, attitudes. *International Companion Encyclopedia of Children's Literature. Second edition*. Vol.1. London – New York: Routledge, 2004. P. 1–12. URL: <http://staff.uny.ac.id/sites/default/files/pendidikan/else-liliani-ssmhum/encyclopedia-childrens-literature.pdf>
- Parsons L. T. Other ways into the Garden: Re-Visioning the Feminine in *The Secret Garden*. *Children's Literature in Education*. 2002. Vol. 33. P. 247–268.
- Recchio T. The Novels of Frances Hodgson Burnett: In “the World of Actual Literature”. London–New York: Anthem Press, 2020. 238 p.
- Resler J. E. Sara's transformation: a textual analysis of Frances Hodgson Burnett's Sara Crewe and a Little Princess. Thesis for the degree Master of Arts in the Department of English Indiana University. Indiana University, 2007. URL: <https://scholarworks.iupui.edu/bitstream/handle/1805/1614/Resler%20Thesis.pdf?sequence=1>
- Thacker D. C., Webb J. *Introducing Children's Literature: From Romanticism to Postmodernism*. N. Y.: Routledge, 2002. 205 p.
- Wu Y. An Analysis of the Writing Techniques of *The Secret Garden*. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research: 5th International Conference on Arts, Design and Contemporary Education (ICADCE 2019)*. 2019. Vol. 341. P. 283–285.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Burnett F. H. A little Princess. BRILLIANCE CORP. https://www.pagebypagebooks.com/Frances_Hodgson_Burnett/A_Little_Princess/index.html
2. Burnett F. H. The Secret Garden. https://www.pagebypagebooks.com/Frances_Hodgson_Burnett/The_Secret_Garden/index.html

REFERENCES

- Borbenchuk, I. M., & Zabrodska, A. V. (2021). Movnostyristychna spetsyfika idiostyliu E. Gilbert ta yii vidtvorennia u romani "Eat, Pray, Love" [Linguostylistic specificity of E. Gilbert's idiosphere and its representation in the novel "Eat, Pray, Love"]. *Scientific Journal of the Lviv State University of Life Safety "Philological Periodical of Lviv"*, 10, 5–10. [in Ukrainian]
- Broslavskaya, L. Ya., & Shevchenko, I. S. (2012). Idiostyl i kontseptualna idiosfera avtora u khudozhnomu dyskursi [Idiostyle and Conceptual Idiosphere of the Author of Fiction Discourse]. *Visnyk KhNU*, 1003, 22–27. [in Ukrainian]
- Voloshchuk, V. I. (2008). Indyvidualnyi avtorskyi styl, idiolekt, idiostyl: pytannia terminolohii [Individual author's style, idiolect, idiostyle: problem of nomenclature]. *Naukovi pratsi*, 92(79), 5–8. [in Ukrainian]
- Farzana, A. (2021). *Unearthing the Real Conflict in A Little Princess by F. H. Burnett*. Dhaka: North South University.
- Meek, M. (2004). Introduction: definitions, themes, changes, attitudes. *International Companion Encyclopedia of Children's Literature. Second edition*, 1, 1–12.
- Parsons, L. T. (2002). Other ways into the Garden: Re-Visioning the Feminine in The Secret Garden. *Children's Literature in Education*, 33, 247–268.
- Recchio, T. (2020). The Novels of Frances Hodgson Burnett: In "the World of Actual Literature". London–New York: Anthem Press.
- Resler, J. E. (2007). *Sara's transformation: a textual analysis of Frances Hodgson Burnett's Sara Crewe and a Little Princess*. Thesis for the degree Master of Arts in the Department of English Indiana University. Indiana University.
- Thacker, D. C., & Webb, J. (2002). *Introducing Children's Literature: From Romanticism to Postmodernism*. N. Y.: Routledge.
- Wu, Y. (2019). An Analysis of the Writing Techniques of The Secret Garden. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research: 5th International Conference on Arts, Design and Contemporary Education (ICADCE 2019)*, 341, 283–285.

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. Burnett,	F.	H.	<i>A</i>	<i>little</i>	<i>Princess</i> .	BRILLIANCE	CORP.	
	https://www.pagebypagebooks.com/Frances_Hodgson_Burnett/A_Little_Princess/index.html							
2. Burnett,	F.	H.	<i>The</i>	<i>Secret</i>	<i>Garden</i> .	BRILLIANCE	CORP.	
	https://www.pagebypagebooks.com/Frances_Hodgson_Burnett/The_Secret_Garden/index.html							

Iryna Borbenchuk, Olena Lytvynets. Lingual Stylistic Features of Frances Burnett's Novels as a Reflection of the Writer's Idiosphere. The article is focused on the study of linguo-stylistic features of the Anglo-American writer Frances Burnett idiosphere based on the novels "A little Princess" and "The Secret Garden". In the course of the study, it was defined that flourishing of children's literature in the XIX-th – 1st part of the XX-th century was due to a number of cultural factors that contributed to the emergence of a large number of authors whose work from the point of view of ideological, thematic and linguistic aspects was focused on children. No less important in this process was the establishment of traditions of home reading and the desire of adults to form aesthetic tastes in their children. Being both a representative of the neo-romantic trend and a children's writer, Frances Burnett rethinks traditional, even fairy-tale plots and builds a world whose image has a symbolic meaning (e.g., a garden for Mary, a boarding house for Sarah). A characteristic feature of Burnett's novels is the depiction of the world of childhood, realized through portrait characteristics that convey the characters' external and internal world, descriptions of landscapes and interiors that reproduce various emotional states. It was found out that to realize her own ideas, the writer uses epithets, in particular, to emphasize the specific features of the characters and to raise the emotional tension. The use of metaphors makes it possible to decorate the text with vivid pictures of nature and make images poetic, while thanks to comparisons and repetitions, the author reveals psychological states and focuses on strong emotions. The paper draws the conclusion that specific linguo-stylistic means belong to specific features of Frances Burnett's idiosphere, which make her work stand out among a large number of other authors and make it popular in the genre of children's literature.

Keywords: children's literature; idiosphere; individual style; linguostylistic means; epithet; simile; psychological portrait.

Received: October 25, 2022
Accepted: November 05, 2022